

OPWAARTS

mededelingenblad van de
evangelisch-lutherse kerk
van Apeldoorn

jaargang 102, no. 4
september-oktober-november 2023
herfstnummer

In dit nummer:

Gebed: Uw Naam	3
Overdenking: Hoe het verre verleden blijft doorwerken in het heden	4
Ietsisme	6
Van de Diaconie	7
Column: "De natuur is prachtig".	8
Een nieuw Sanctus	9
Avondmaalswijn	10
De Luther-appelboom	12
Muziekdiensten: september-oktober-november	13
Let op: Herdenkingszondag 5-november-2023	17
Foto muziekdiensten juni en juli	18
Agenda	19
Mutaties	19
Rooster	20
Verjaardagen	22
Zaterdagsgespreksgroep	22
Interview met Jacobien van Willigen	23
Hommage aan Fred van de Kraats	27
Kerkdienst: Dank je wel, Fred!	30
Fotoreportage herstel van de Notre Dame	32
Informatie Lutherse kerk Apeldoorn	34
Kosten OPWAARTS	35
Instuif	35
Groene Hoed	35
Historische Lutherbijbels	36
Op de valreep	37
Gebed	37
Colofon	38

Van de redactie.

Het herfstnummer is gelukkig mooi op tijd gereed gekomen. Ondanks ziekenhuis opname en ander ongemak. Het brengt mij mooi bij de gelegenheid om u te bedanken voor de belangstelling en beterschap wensen. Post-Covid is een raar fenomeen en helaas nog niet veel aan te doen. Maar we houden moed. Ik hoop dat u deze OPWAARTS weer met plezier zult lezen, alhoewel lezen ?..... er staan deze keer echt veel foto's in. Laat maar weten wat u er van vindt.

Hartelijke groet, Huib van Iwaarden

Sluitingsdatum voor de kopij voor het volgende nummer:

De kopij voor het volgende nummer van 'OPWAARTS', **Jaargang 103, no. 1** moet uiterlijk op **10 november 2023** binnen zijn, (bij Huib van Iwaarden) bij voorkeur per e-mail: huib.v.iwaarden@gmail.com

Gebed: Uw naam

Wat het kwaad niet vermag!
Systematisch
wordt het recht met voeten getreden.
Vrede - een woord. Een illusie.

Mensen wegstervend van de honger,
van eenzaamheid, van verdriet.

Dieren misbruikt, gemanipuleerd,
meedogenloos uitgebuit.

O God, uw naam!
Bewijs U als Bevrijder,

laat uw hart uitgaan
naar wie geen leven heeft,

schep ruimte, richt op,
breng aan het licht.

O God, uw naam!
Dat wij uw mensen zijn,

U steunen in uw strijd
om een andere, een betere wereld,

U steunen in uw strijd
om het Koninkrijk.

O God, uw naam!

Uit: Op adem komen *Gebeden*
Hans Bouma

Overdenking: Hoe het verre verleden blijft doorwerken in het heden

Ds. Daniëlle Dokman is predikant in de Lutherse kerk in Suriname (foto volgende blz.), waar ooit slavenhandelaren behoorden tot de vooraanstaande leden. Maar zelf is ds. Dokman afstammeling van tot-slaaf-gemaakten. En hoe dat doorwerkt in haar eigen leven vertelde ze op een symposium in de Utrechtse Domkerk. In het Nederlands Dagblad wordt zij geciteerd:

“Ik kreeg het met de paplepel mee. Toen ik als klein kind Sranantango sprak, onze volkstaal, werd ik op de vingertjes getikt: “Je doet vernegerd. Spreek eens Nederlands!” Let op, het waren geen witte mensen die dat zeiden, maar mijn eigen ouders. Alsof dat het ergste kon zijn wat je kon overkomen: neger of creool te zijn. Ja, ik weet het, je mag het n-woord niet meer schrijven en daar zijn heel goede redenen voor. Maar het gaat me er nu om mijn punt helder te maken: het Nederlands, de taal van de kolonisator, stond in mijn jeugd boven onze eigen taal.”

Mijn ouders maakten mij duidelijk dat je alleen een kans maakt om hogerop te komen in de maatschappij als je keurig Nederlands spreekt. Terugblikkend vind ik het wel schokkend dat wij, Surinamers, haast vanzelfsprekend als de ‘minderen’ werden gezien, ook door onszelf. Er werd bijvoorbeeld gezegd: “Opo joe kleur” (maak je kleur lichter, red.). Daarbij werd soms bedoeld: “Trouw iemand met een lichtere tint huidskleur, dan krijgen je kinderen die ook.” Alsof onze kleur niet goed is.”

Je zou kunnen zeggen, denk ik dan, dat vierhonderd jaar slavernij-verleden zich heeft genesteld in het collectieve bewustzijn van de afstammelingen van de tot-slaaf-gemaakten, net zoals het slavernijverleden het collectieve bewustzijn heeft gevormd van de afstammelingen van de kolonistoren (wij dus).

Het doet me denken aan het volk van God, de Hebreeërs, die vierhonderd jaar in slavernij in Egypte woonden, totdat ze door Mozes werden uitgeleid uit dat ‘slavenhuis’. Maar het duurde minstens nog een generatie, 40 jaar, voordat de bevrijde Israëliërs de slavernij werkelijk hadden afgeschud en ze in de vrijheid konden leven die hun in het verbond met God bij de Sinaï was aangeboden.

Ook ik heb als kind onbewust mij de vooroordelen eigen gemaakt van een bewoner van West-Europa die zich superieur waant aan ‘primitieve’ volkeren en die kolonisatie niet uitbuiting, maar als beschaving Vanzelfsprekend wereld, alsof onze ‘Eerste’ wereld is. Op de zondagsschool zongen we ‘Blank en bruin en geel en zwart vinden plaats aan Jezus’ hart’, in die volgorde dus.

hoe het verre verleden
blijft doorwerken
in het heden

beschouwt als grove
het verbreiden van ‘onze’
(inclusief het christendom).
had ook ik het over de ‘Derde’
wereld vanzelfsprekend de

Bevrijding van het verleden vraagt om een langdurige reiniging van ons collectieve bewustzijn. Dat vraagt om alertheid bij onze eigen reacties als het wereldnieuws voorbij komt en het vraagt om respect en compassie met iedereen die het slavernij verleden van zijn overgrootouders nog met zich meedraagt.

Theo van Willigenburg

De Evangelisch Lutherse Kerk in Suriname (ELKS) is een Surinaams protestants-luthers kerkgenootschap. De kerk is sinds 1979 aangesloten bij de Lutherse Wereldfederatie met het hoofdkwartier in Genève Zwitserland. Het ELKS werd in 1741 toegelaten tot Suriname om te voorzien in de geestelijke verzorging van veelal verarmde Duitse landverhuizers die in die periode naar Suriname waren gehaald als ambachtslieden, hoveniers mijnwerkers en soldaten. Zij stichtten gezinnen met vrije creoolse en indiaanse meisjes, waarvan de kinderen meestal luthers werden gedoopt. De kerk stond daardoor bekend als ‘kleurlingenkerk’ en ‘armeluiskerk’. Slaven op de plantages werden door de Lutherse kerk niet bereikt.

Bron: Wikipedia.

Is geloven een keus, of iets dat je overkomt? En als je eenmaal gelooft, kun je dan nog **NIET** geloven? Als je niet gelooft, en je komt dan tot geloof, dat is iets moois. Maar als je gelooft, kun je toch niet anders? Ik denk dat je teleurgesteld kan zijn in God, zeker! En de huidige tijd is ook niet makkelijk, met alle sociale media die de hele wereld bij je binnen laten komen. Zoveel negativiteit, hoe kan God dat toelaten? Maar God is daar ook niet blij mee. Het meeste leed op deze wereld wordt veroorzaakt door mensen. Denk dan aan oorlogen en machtsmisbruik. En alle natuurrampen worden ook veroorzaakt doordat wij mensen de aarde misbruiken, overvragen en uitputten. De aarde slaat terug, zou je kunnen zeggen. Maar je kunt niet niks geloven. Je moet in iets geloven, al is het maar in jezelf. Op de kreet: "ik geloof niet in God, maar wel dat er 'iets' is", werd gereageerd met het woord *ietsisme*.

Ietsisme staat omschreven als: ietsisme is de naam voor een geloof in een onbepaalde metafysische kracht. Ietsisme is een algemene term voor uiteenlopende overtuigingen waarbij mensen "aannemen" dat er "iets" is "tussen hemel en aarde", zonder een welbepaalde religie aan te hangen. Een ietser of een ietsist kan worden gezien als een gelovige, die echter traditionele beelden van goden links laat liggen, maar voor zijn zingeving behoefte houdt aan iets transcendenten dan wel gelooft dat er aan al het bestaande een transcendente en absolute, maar onbenoembare kracht ten grondslag ligt.

Zelf vind ik in 'iets' geloven wel heel makkelijk. Waarom zou je aan dat 'iets' niet een naam geven? Als je er in gelooft, lijkt het me wel belangrijk genoeg om er een labeltje aan te hangen. Zelfs een atheïst gelooft wat: dat er geen god is. Een Moslim, een Jood, een Boeddhist, ze geloven in hun voorbeeld. Maar IETS? Zelfs met hoofdletters is het bijna niets. Ik ben een protestant in hart en nieren. Ik ben teleurgesteld, maar vaker nog geholpen door het geloof in God. Het is het fundament onder mijn bestaan. Ik ken mensen die zeggen niet te geloven in iets (dus nog minder dan een ietsist, eigenlijk) maar die door hun levenshouding betere gelovigen zijn dan sommige gelovigen. Als Christen zou ik dan zeggen: Gods wegen zijn ondoordringbaar. Hij werkt door middel van mensen. En dat noem ik niet niets. Zelfs niet iets. Het is geweldig.

Want ik ben ervan overtuigd dat dood noch leven, engelen noch machten noch krachten, heden nog toekomst, hoogte noch diepte, of wat er ook maar in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer. (Romeinen 8:38-39)
Dat ook u die liefde mag ervaren.

Anna Leentfaar

VSD

Dankzij de inzet van heel veel mensen is de actie **Vakantiegeld Samen Delen** in de Gemeente Apeldoorn ook dit jaar weer een groot succes geworden!

De bereidheid tot delen groeit. Dit jaar is er maar liefst € 207.528, - gedeeld. Dat is weer meer dan vorig jaar. Het hele ingezamelde bedrag wordt verdeeld over 899 huishoudens. Dat komt neer op ruim 2000 mensen, waaronder 900 kinderen. Het bedrag dat huishoudens ontvangen is afhankelijk van de gezinssamenstelling. Het gemiddelde bedrag per huishouden is € 230,-. Dat is zestig euro meer dan vorig jaar.

We danken alle gevers en aanvragers voor het grote vertrouwen in deze actie en voor het geloof in samen delen!

Oogstdienst

Op zondag 15 oktober mogen wij weer onze oudere gemeenteleden verblijden met een fruitbakje tijdens de jaarlijkse Oogstdienst. De echte groenteman Ans Kros Groente en Fruit gaat net als andere jaren de fruitbakjes voor ons verzorgen.

U willen wij vragen te helpen na de dienst enkele bakjes mee te nemen en te bezorgen bij onze trouwe gemeenteleden die helaas vanwege hun hoge leeftijd niet altijd meer in staat zijn om de diensten bij te wonen.

Onze hartelijk dank alvast!

AZA project

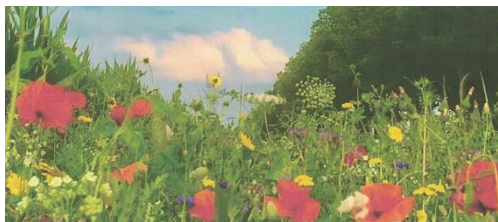
Zoals u in de vorige Opwaarts hebt kunnen lezen collecteren wij komende 2 jaar elke drie maanden voor het AZA project, deze keer ingebracht door de Lutherse kerk in Zutphen. De Lutherse Wereldfederatie heeft een oproep gedaan om Syrië te helpen met uw gift. Op 6 augustus is het al weer 6 maanden geleden dat er verwoestende aardbeving plaats vond in Turkije en Syrië en is er nog steeds veel geld nodig om te helpen bij de wederopbouw.

Afgelopen 30 juli heeft de collecte al een mooi bedrag opgebracht! Onze dank daarvoor.

De eerste volgende keer dat wij weer collecteren voor dit mooie project is op zondag **29 oktober!**

Namens de diaconie
Lisette Roomer

De natuur is prachtig. Dat denk ik elke keer wanneer ik buiten loop. Ik blijf me erover verbazen hoe veerkrachtig die natuur is. Na elke winter lopen de bomen weer opnieuw uit en 'begint' het leven weer. Eigenlijk was het nooit weg, maar slapend, sluimerend, een rustpauze nemend. En nu, nu de zomer vordert

en de herfst langzaam naderbij komt, verbaas ik me weer. Het is erg droog geweest, en de bermen waren meer geel dan groen. Ik dacht: dat komt niet meer goed. Maar toch! Na een paar flinke regenbuien zag ik het nieuwe groene gras tussen de dorre sprietjes tevoorschijn komen. Ook tussen de gele en verdorde grassen en bloemen kwamen toch weer nieuwe klaprozen, korenbloemen en nog veel meer bloemen in bloei. Hoe kan het? God weet het. Letterlijk. Wij mensen kunnen veel, maar leven scheppen, dat toch niet. Wij zijn beter in het vernietigen ervan. Er moet gebouwd worden, dus natuur moet verdwijnen. Er kunnen niet twee zaken op één plaats zijn. Er zijn een paar natuurseries, waaronder Planet Earth, en onlangs De Seizoenen, op de televisie geweest. Waarom vond ik dat altijd zo mooi,

vroeg ik me af. Tot ik me realiseerde dat er geen mensen in voorkwamen. Alleen flora en fauna. Kennelijk ben ik niet de enige die mensen als bedreiger van de natuur ziet. Waarom zouden anders als die documentairemakers

zich uitsluitend richten op de bloemetjes en de bijtjes? Op deze plek mag ik alles schrijven wat ik wil. U hoeft het

dus niet met mij eens te zijn. Wij (mensen) willen alles te veel regelen. Wat waar groeit, en wanneer. Maar de natuur gaat zijn eigen gang. Eer komt van alles op in onze strak aangelegde parken. Wij noemen dat onkruid. Maar het is soms wel erg mooi onkruid. Ik ben ook erg blij met het feit dat de gemeente tegenwoordig de bermen en sommige perken zelfs inzaait met wilde bloemen. Dat is dan weer een vorm van regelen die ik wel kan waarderen.

Maar wat we ook bedenken, het pakt meestal anders uit dan we willen. Een mooie stoep, die helemaal uit z'n fatsoen gaat, doordat het gras er tussen gaat groeien of de wortels van de bomen de tegels omhoog duwen. Eén stormpje, en onze zorgvuldig geplaveide wegen liggen vol met afgewaaid takken en/of bladeren.

De natuur is prachtig

Maar wat we ook doen, of laten, de natuur blijft een genoegen om naar te kijken. Soms pluk ik zomaar wat uit de berm en doe het in een vaas. Dan maak ook ik mij 'schuldig' aan het manipuleren van de natuur. De bos bloemen betaalt mij met gelijke munt terug door binnen een paar dagen het

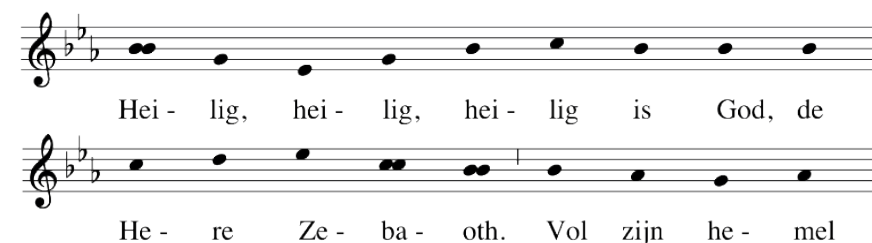
loodje te leggen. Terwijl de overgebleven bloemen in de berm mij toeroepen: zie je wel! Laat ons maar groeien, dan heb je er langer plezier van.

Ik wens u veel wandelingen toe door onze prachtige natuur. En hoop dat u er dan heel veel van geniet.

Anna Leentfaar

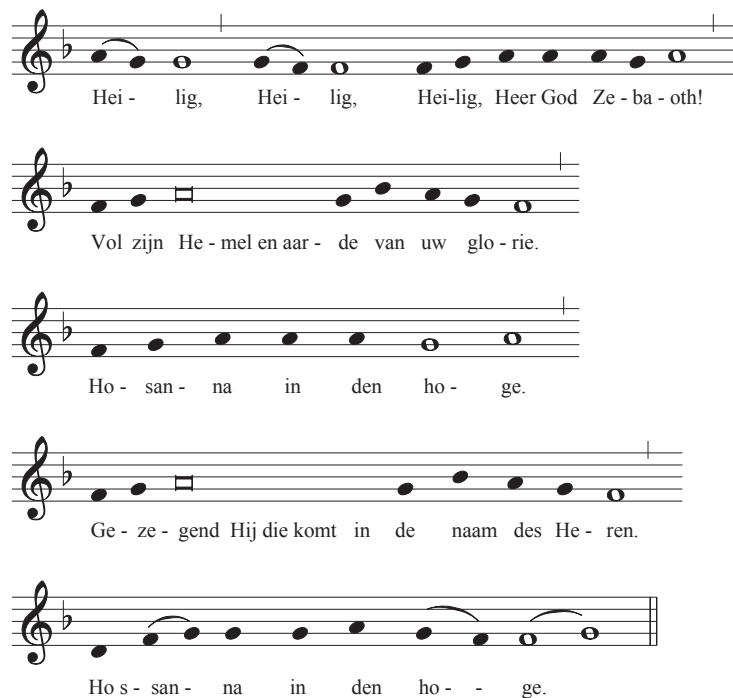
Een nieuw Sanctus

Vanuit kerk muzikale kring is er al vaak op gewezen dat het Sanctus (het 'Heilig, heilig') in de Lutherse avondmaalsliturgie een erg ongelukkig tekstplaatsing heeft. Dat komt omdat het Nederlands hier op de oorspronkelijke Duitse melodie is 'geplakt'. Je krijgt dan namelijk rare accenten: 'Heilig, heilig, heilig is God', dus twee keer 'heilig' met het accent op de laatste lettergreep waar de melodie immers omhooggaat, terwijl het accent in 'heilig' natuurlijk op de eerste lettergreep ligt.

Ook in de tweede regel valt het accent verkeerd: het is 'Zébaoth', maar je zingt nu 'Zébaoth'.

We willen daarom proberen om een nieuwe zetting van het Sanctus te introduceren, mogelijk al in de avondmaalsdienst van 24 september waar Dirk Zwart dit vooraf met de gemeente kan oefenen. Dit nieuwe Sanctus is gebaseerd op het Gregoriaanse Sanctus uit de 'Achtste Mis' waarop ook het oorspronkelijk Duits-Lutherse Sanctus in het Evangelische Gesangbuch is gebaseerd. We keren dus terug naar het origineel, maar dan zo dat de tekst met de juiste accenten gezongen kan worden.

Mijn verwachting is dat de gemeente dit snel zal meezingen, ook omdat de tekstplaatsing zoveel logischer is.

Theo van Willigenburg

Avondmaalswijn

Sinds deze zomer gebruiken we (licht-zoete) witte avondmaalswijn, in plaats van (licht-zoete) rode avondmaalswijn. Waarom?

In de klassieke Oudheid, dus ook in de tijd van Jezus, was het gebruikelijk om bij feestelijke of plechtige maaltijden dure (licht-zoete) witte wijn met een hoog alcoholpercentage te schenken die werd aangelengd met water. Dat was ook zo onder gelovige Joden bij de Pesachmaaltijd, de maaltijd die Jezus vierde als zijn Laatste Avondmaal.

Dus toen Jezus sprak “Dit is mijn bloed dat voor u vergoten wordt; doe dit tot mijn gedachtenis”, had hij het over *witte* wijn, vergelijkbaar met onze dure dessertwijnen.

In de Oude Kerk was de wijn voor de Eucharistie daarom altijd wit, zoals nu nog steeds in de Rooms-katholieke kerk. In het latere rabbinaal Jodendom werd het gebruikelijk om Kidoesjwijn te schenken (‘kidoesj’ is de heiliging of zegening die wordt uitgesproken bij aanvang van feestdagen zoals Pesach). Kidoesjwijn was vaak zoet en rood. De Reformatie heeft zich aan die latere joodse praktijk geconfirmeerd. Men dacht natuurlijk ook: “Zó lijkt het tenminste wat meer op bloed”, hoewel de Reformatie de gedachte afwees dat brood en wijn daadwerkelijk veranderd in lichaam en bloed van Christus.

Maar omdat een ouwel of stukje brood net zo goed in niets lijkt op een stukje lichaam, zo hoeft de avondmaalswijn niet de kleur te hebben van bloed. We keren daarom terug naar de oude kerkelijke praktijk die ook voor Luther geheel vanzelfsprekend was: avondmaalswijn is wit!

Theo van Willigenburg

De Luther-appelboom

Zelfs al zou ik weten dat de wereld morgen zou vergaan, ik zou toch mijn appelboom planten.

Origineel: Wenn ich wüßte, dass morgen der jüngste Tag wäre, würde ich heute noch ein Apfelbäumchen pflanzen.

Deze uitspraak wordt toegeschreven aan Maarten Luther. Daarom werd in onze kerk bedacht om in de grond vóór de kerk een echte appelboom te planten. Twee jaar werd een jong boompje aangeschaft, geplant en verzorgd. Toen was Maarten Brand nog de man voor de tuin. Dit jaar heeft de boom zijn eerste, en helaas enige, appel voortgebracht. Maarten zou hem vertroeteld hebben, en misschien ook wel bij opbod geveild hebben, we zullen het niet weten. De werkelijkheid is dat de appel het niet gered heeft, het boompje is ten prooi gevallen aan luizen. Maar we blijven hopen dat het volgend jaar wel lukt. Zelfs na een paar jaar geen vruchten, is het nog niet hopeloos.

Daarbij past het lied uit Alles Wordt Nieuw III:15 bij.

1

De bomen in de vijgenhof,
zij worden groot en groen
maar een boom geeft geen vruchten meer;
wat moet de Landman doen?

Refrein:

*Nergens vruchten, niet hier en niet daar!
De Landman blijft hopen op volgend jaar.
Nergens vruchten, niet hier en niet daar!
De Landman blijft hopen op volgend jaar.*

2

De heer en meester van de hof
roept uit: Dit heeft geen zin!
die boom is drie jaar vruchteloos
zet er de bijl in.

Refrein.

3

De Landman smeekt om meer geduld:
Laat hem nog een jaar staan!
Wie weet, komen er volgend jaar
wel nieuwe vruchten aan.

Refrein

Wij hebben dus nog even. Het is pas het eerste jaar.....

Anna Leentfaar

Muziekdiensten: september - oktober en november 2023

10 september 2023 – 12.00 uur

Felix Mendelssohn ontmoet Gabriël Fauré

Felix Mendelssohn (1801 – 1847)

Gabriël Fauré (1845 – 1924)

Fauré's romantische *Cantique de Jean Racine* is het favoriete koorwerk van ds. Jos de Heer die in deze dienst voorgaat. We combineren het met romantisch werk van Felix Mendelssohn: de koraalcantate *Verleih uns Frieden* en de eerste twee van zijn *Drei Geistliche Lieder*.

Cantique de Jean Racine (Op. 11) is een compositie voor gemengd koor en piano of orgel door Gabriel Fauré. Geschreven in de toonsoort Des-majeur door de toen negentienjarige componist in 1864-'65. Met het stuk won Fauré de eerste prijs, toen hij afstudeerde aan de 'École Niedermeyer' te Parijs. Het werd voor het eerst uitgevoerd in het daarop volgende jaar op 4 augustus 1866, begeleid door strijkers en orgel. Het werd voor het eerst gepubliceerd rond 1875 of 1876 (Schoen, Parijs, als onderdeel van de serie 'Echo des Maîtrises') en verscheen later in een versie voor orkest,

(mogelijk van Fauré zelf) in 1906. De begeleiding is vaker bewerkt, onder meer voor strijkers en harp door John Rutter.

Frans origineel:

Verbe, égal au Très-Haut, notre unique espérance,
Jour éternel de la terre et des cieux,
de la paisible nuit nous rompons le silence:
Divin Sauveur, jette sur nous les yeux.
Répands sur nous le feu de ta grâce puissante,
que tout l'enfer fuie au son de ta voix;
Dissipe le sommeil d'une âme languissante
qui la conduit à l'oubli de tes lois.
O Christ, sois favorable à ce peuple fidèle,
pour te bénir maintenant rassemblé;
Reçois les chants qu'il offre à ta gloire immortelle,
et de tes dons qu'il retourne comblé.

Nederlandse vertaling:

Woord, gelijk aan de Allerhoogste, onze enige hoop,
eeuwig licht van hemel en aarde,
wij verbreken de stilte van de vredige nacht:
Goddelijke Redder, richt uw oog op ons.
Spreid het vuur van Uw machtige genade over ons uit,
zodat de ganse hel vlucht op het horen van Uw stem;
Verstoort de slaap van aftakelende zielen,
die hen ertoe leidt Uw wetten te vergeten.
O Christus, ontferm U over dit vrome volk,
nu bijeengekomen om U te loven,
Ontvang de liederen die het zingt tot Uw eeuwige glorie,
moge het heengaan vervuld van Uw gaven.

Medewerkenden aan deze dienst:

Lb: Organist/Pianist - Dirk Zwart. Rb: Bariton – Aleander Bunt.
Lo: Tenor – Theo van Willigenburg. M: Alt – Iris Bouman. Ro: sopraan – Lisa Bunt

Voorganger in deze dienst: Ds. Jos de Heer.

8 oktober 2023 – 12.00 uur
Antonio Vivaldi: *Sovvente il Sole*

Christus in de storm op het meer van Galilea door Rembrandt van Rijn in 1633

In deze muziekdienst horen we Vivaldi 's mooiste aria voor mezzo-sopraan *Sovvente il Sole*. De tekst past namelijk schitterend bij het evangelie uit Mattheüs 8 over Jezus die de storm op het meer van Galilea stilt. Terwijl het schip overdekt wordt met golven door een plotseling opstekende storm ligt Jezus rustig te slapen. Zijn leerlingen wekken hem: "Heer, we vergaan! Dan bestraft hij de winden en de zee en er geschiedt een grote stilte".

Het tweede couplet van *Sovvente il Sole* luidt:

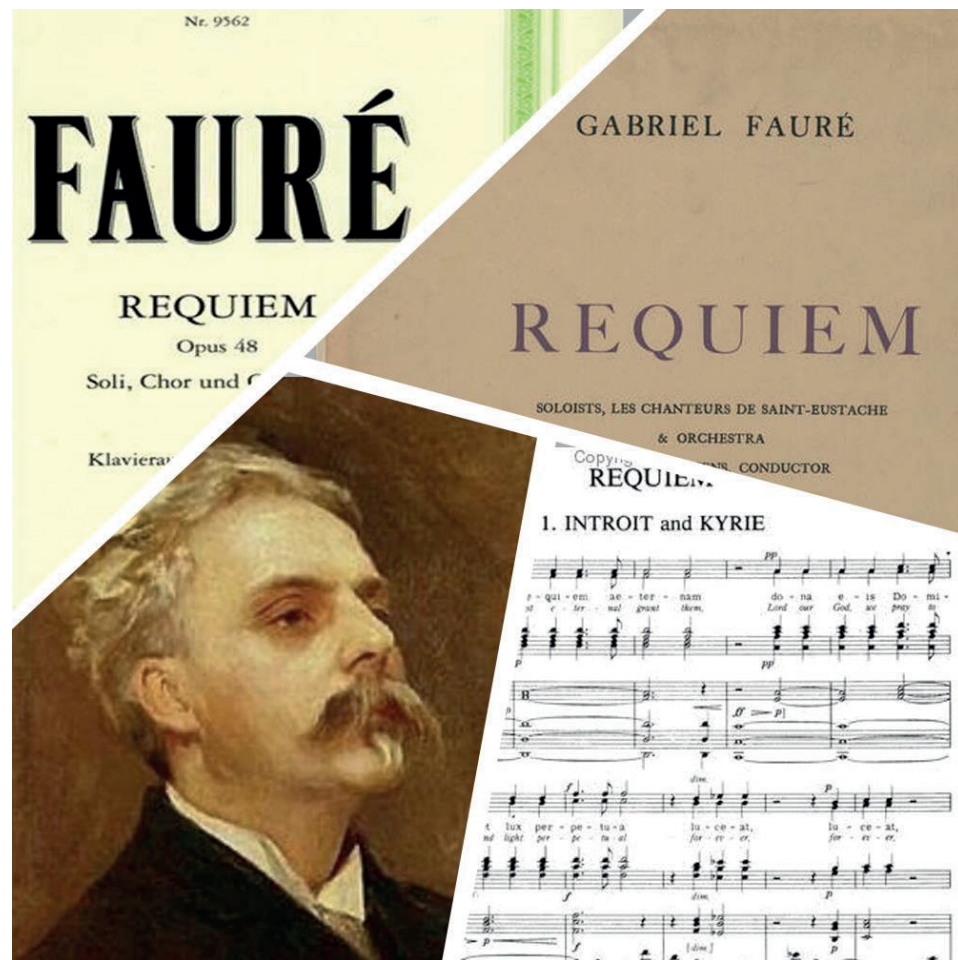
Il mare, tranquilo	De zee, helemaal kalm,
quasi senza onda	bijna zonder golven
talor si scorge,	Je ziet het zo soms,
si ria procella	als een akelige storm
pria lo turbò...	haar eerst verstoorde

Uit Vivaldi 's Psalm compositie *Nisi Dominus* (psalm 127) horen we het roerende *Cum Dederit*: "Hij geeft het zijn beminden in de slaap".

Medewerkenden aan deze dienst:

Countertenor:	David Cohen
Viool:	Femke van de Winkel
Leeftangorgel en piano:	Dirk Zwart
Voorganger:	Ds. Pieter Oussoren

12 november 2023 – 12.00 uur
Requiem - Gabriël Fauré (1845 – 1924)

Ook dit jaar brengen we in november in kleine bezetting het beroemde Requiem dat Gabriel Fauré tussen 1887 en 1890 componeerde. In november valt namelijk zowel Allerzielen (2 november) als Eeuwigheidszondag (26 november). Fauré schreef zijn 'dodenmis' voor orgel, koor en solisten en later voor orkest, koor en solisten. In de muziekdienst van 12 november klinken op één na alle delen uit het Requiem uitgevoerd met orgel, piano, altviool en vocaal kwartet, waaronder het beroemde Pie Jesu en het aangrijpende Agnus Dei en In Paradisum.

Voorganger is Ds. Maarten Diepenbroek.

Lb: Tenor – Theo van Willigenburg. Mb: Mezzo-sopraan - Iris Bouman. Rb: Bariton – Bas Cornelissen. Lo: Altviool – Bas Egberts. Mo: Organist/pianist – Dirk Zwart. Ro: Alt – Elise te Kaat

Herdenkingszondag 5 november 2023

Eeuwigheidszondag wordt traditioneel op de laatste zondag van het kerkelijk jaar gevierd in onze kerk. Dit jaar gaat het echter anders. Door omstandigheden kan ik die zondag niet en heb daarom de kerkenraad gevraagd of we dit jaar de zondag van het herdenken kunnen houden op **zondag 5 november**. Men is daar mee akkoord gegaan. We komen dan bij de R.-K. traditie van het herdenken op Allerheiligen en nog meer op dat van Allerzielen. Ook dit jaar zullen we de Nesjoma-kaarsjes klaarzetten op de altaartafel, zal de gebroken spiegel er naast staan en zal er een roos zijn voor iedere overledene die we herdenken. We herdenken in de eerste plaats de gemeenteleden die in dit jaar zijn overleden. Er wordt dan gerekend vanaf Eeuwigheidszondag 2022 tot aan 5 november 2023. De familieleden die het betreft krijgen in de loop van oktober een uitnodiging. Mocht u iemand op deze wijze willen herdenken van buiten de kerk, maar die voor u heel belangrijk ons geweest, dan kan dat ook. Geef dan even de naam en de gegevens van data door aan mij. Uiteraard kan iedereen een kaarsje aansteken op de kaarsentafel om zo in stilte uw dierbaren te gedenken. Ook dit jaar, al is de zondag van het herdenken een andere dan u gewend bent, zullen we met zorg de dienst voorbereiden.

Ruud Bloemendal (06 -40121363 / g.r.bloemendal@gmail.com).

Muziekdienst Juni : Jazz in de kerk

Muziekdienst Juli : Engeland in Apeldoorn

Agenda

September

10	Muziekdienst. Mendelssohn ontmoet Fauré. Zie blz. 13	12.00 uur	Koffie/thee vanaf 11.00 uur in de Lutherzaal.
16	Gespreksgroep: Wat is Luthers? Waarom Luthers? Met afsluitende lunch	10.30 ~ 12.00 uur	Lutherzaal
26	Kerkenraadsvergadering	19.30 uur	

Oktober

7	Gespreksgroep: Wat is Luthers? Waarom Luthers? Met afsluitende lunch	10.30 ~ 12.00 uur	Lutherzaal
8	Muziekdienst. Vivaldi: Sovvente il Sole Zie blz. 15	12.00 uur	Koffie/thee vanaf 11.00 uur in de Lutherzaal.
10	Kerkenraadsvergadering		

November

4	Gespreksgroep: Wat is Luthers? Waarom Luthers? Met afsluitende lunch	10.30 ~ 12.00 uur	Lutherzaal
7	Kerkenraadsvergadering	19.30 uur	
12	Muziekdienst. Fauré: Requiem. Zie blz. 16	12.00 uur	Koffie/thee vanaf 11.00 uur in de Lutherzaal.

December

9	Gespreksgroep: Wat is Luthers? Waarom Luthers? Met afsluitende lunch	10.30 ~ 12.00 uur	Lutherzaal
10	Muziekdienst. Bach. Weihnachtsoratorium	12.00 uur	Koffie/thee vanaf 11.00 uur in de Lutherzaal.
	Kerkenraadsvergadering	19.30 uur	

Mutaties

Verhuisd naar:

Hr. E. Brasz

Ordermolenweg 62

7312SL

Apeldoorn

Datum	Zondagsnaam	Bijzonderheden	Antependium
Aanvang	Voorganger		2 ^e collecte
3 september 10.00 uur	ds. L. Kraan 13 ^e zondag na Trinitatis		groen orgelfonds
10 september 12.00 uur	ds. J. de Heer 14 ^e zondag na Trinitatis	Muziekdienst	groen muziekfonds
17 september 10.00 uur	mw. H. de Reus 15 ^e zondag na Trinitatis		groen restaurantiefonds
24 september 10.00 uur	ds. H. Boter 16 ^e zondag na Trinitatis	Avondmaals- dienst	groen diaconie
1 oktober 10.00 uur	ds. J. Kappers 17 ^e zondag na Trinitatis		groen orgelfonds
8 oktober 12.00 uur	ds. P. Oussoren 18 ^e zondag na Trinitatis	Muziekdienst	groen muziekfonds
15 oktober 10.00 uur	ds. L. van Hilten 19 ^e zondag na Trinitatis	Oogstdienst	groen orgelfonds
22 oktober 12.00 uur	ds. J. Eldering 20 ^e zondag na Trinitatis		groen restaurantiefonds
29 oktober 10.00 uur	ds. J. Eldering 21 ^e zondag na Trinitatis	Avondmaals- dienst	groen diaconie
5 november 10.00 uur	pastor R. Bloemendal 22 ^e zondag na Trinitatis	Eeuwigheids- zondag	groen orgelfonds
12 november 12.00 uur	ds. M. Diepenbroek 23 ^e zondag na Trinitatis	Muziekdienst	groen muziekfonds
19 november 10.00 uur	nnb 24 ^e zondag na Trinitatis		groen restaurantiefonds
26 november 10.00 uur	ds. C.L. Kraan 25 ^e zondag na Trinitatis	Avondmaals- dienst	paars diaconie
3 december 10.00 uur	ds. J. Eldering 1 ^e advent		paars restaurantiefonds

Ontvangst	Vorbereiding	Organist	Koffiedienst
Mededelingen	Schriftlezingen	Cantor	Koster
mw. L. Roomer hr. M. Groeneweg	mw. L. Roomer hr. M. Groeneweg	hr. D. Zwart hr. E. Brasz	mw. J. Kleinbussink hr. H. v. Iwaarden
mw. A. Leentfaar hr. M. Groeneweg	hr. M. Groeneweg hr. O. van Dijk	hr. D. Zwart hr. T. v. Willigenburg	mw. A. Leentfaar HCvI/EB
hr. T. v. Willigenburg hr. K. Mechelsen	hr. T. v. Willigenburg hr. K. Mechelsen	hr. M. Bunt mw. L. Bunt	mw. C. Honders hr. E. Brasz
mw. L. Roomer hr. P. Roomer	mw. L. Roomer hr. P. Roomer	hr. D. Zwart hr. E. Brasz	mw. A. Leentfaar hr. H. v. Iwaarden
mw. L. Roomer hr. K. Mechelsen	mw. L. Roomer hr. O. van Dijk	hr. M. Bunt mw. L. Bunt	mw. L. Roomer hr. E. Brasz
hr. T. v. Willigenburg hr. M. Groeneweg	hr. T. v. Willigenburg hr. M. Groeneweg	hr. D. Zwart hr. T. v. Willigenburg	mw. A. Klaasens HCvI/EB
mw. L. Roomer hr. T. v. Willigenburg	mw. L. Roomer hr. T. v. Willigenburg	hr. M. Bunt mw. L. Bunt	mw. J. Kleinbussink hr. H. v. Iwaarden
hr. K. Mechelsen hr. M. Groeneweg	hr. K. Mechelsen hr. M. Groeneweg	hr. J. Kleinbussink hr. E. Brasz	mw. L. Roomer hr. H. v. Iwaarden
mw. L. Roomer hr. T. v. Willigenburg	mw. L. Roomer hr. T. v. Willigenburg	hr. J. Kleinbussink hr. T. v. Willigenburg	Mw. C. Honders hr. E. Brasz
mw. L. Roomer hr. P. Roomer	mw. L. Roomer hr. O. van Dijk	hr. D. Zwart hr. E. Brasz	mw. A. Klaasens hr. H. v. Iwaarden
mw. A. Leentfaar hr. K. Mechelsen	mw. A. Leentfaar mw. T. Zuidmeer	hr. D. Zwart hr. T. v. Willigenburg	mw. A. Leentfaar HCvI/EB
mw. A. Leentfaar hr. K. Mechelsen	mw. A. Leentfaar hr. K. Mechelsen	hr. J. Kleinbussink hr. E. Brasz	Mw. J. Kleinbussink hr. H. v. Iwaarden
mw. L. Roomer hr. P. Roomer	mw. L. Roomer hr. P. Roomer	hr. M. Bunt mw. L. Bunt	mw. L. Roomer hr. H. v. Iwaarden
hr. T. van Willigenburg hr. M. Groeneweg	hr. T. van Willigenburg hr. M. Groeneweg	hr. D. Zwart hr. T. v. Willigenburg	mw. C. Honders hr. E. Brasz

Verjaardagen van de 75-plussers

Onze hartelijke felicitaties!

September

6	mw. E.M. Meijnen-Steenmeyer	Elspeterweg 25	8171ER	Vaassen
7	Mw. N.J. v. Voorthuizen- v.d. Werff	Kuiltjesweg 1	7361TV	Beekbergen
15	Mw. M.S. Köpcke-Karsten	Marconistraat 79	7316PA	Apeldoorn
19	Hr. K.J. Willemsen	Kon. Lodewijklaan 221	7314AW	Apeldoorn
21	Hr. H.M. Klomp	Laan van Zevenhuizen	7323AV	Apeldoorn
23	Hr. R. Westra	Ugchelsegrensweg 195	7339MJ	Ugchelen
25	Mw. T. de Jong-Nicolai	Johan de Wittstraat 30	7331RL	Apeldoorn

Oktober

21	Mw. J. Meijer	Handelstraat 89	7311CK	Apeldoorn
25	Mw. I.B. Wouters-Olsson	Poortersveld 404	7327AL	Apeldoorn

November

13	Hr. H. Hamaker	Albardastraat 190	7331LL	Apeldoorn
24	Hr. A. Schouten	Berg en Dalweg 8	7361TS	Beekbergen
30	Mw. M.H. Kroeze-Arends	Loolaan 490	7315AE	Apeldoorn
30	Mw. Y. A. Brand- van Mansum	Mozartstraat 139	7391XG	Twello

Zaterdag gespreksgroep: Wat is Luthers? Waarom Luthers?

Ook in het nieuwe seizoen willen we graag eenmaal per maand op zaterdag bij elkaar komen vanaf 10.30 om samen te spreken over het eigene van het Lutherse geloven en vieren.

Dit najaar staan we stil het kenmerkende van een Lutherse liturgie en de daarbij horende liturgische spiritualiteit, de indeling van het kerkelijk jaar, de betekenis van de verschillende zondagsnamen en de keuze van de Schriftlezingen in de dienst.

De bijeenkomsten zijn op:

zaterdag 16 september 10.30-12.00 (met afsluitende lunch)

zaterdag 7 oktober 10.30-12.00 (met afsluitende lunch)

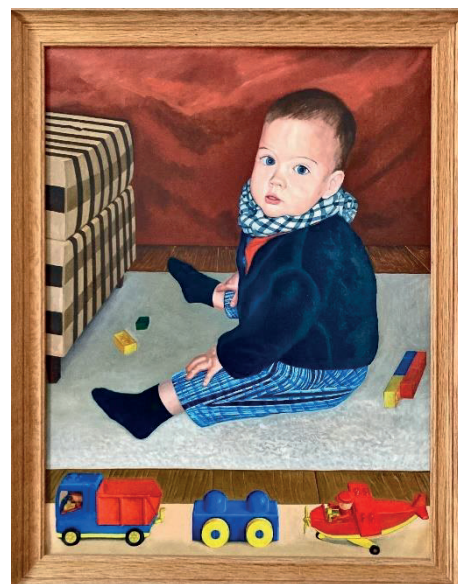
zaterdag 4 november 10.30-12.00 (met afsluitende lunch)

zaterdag 9 december 10.30-12.00 (met afsluitende lunch)

Theo van Willigenburg

Interview met Jacobien van Willigen

Jacobien en Marten van Willigen zijn trouwe bezoekers van onze Muziekdiensten, vaak met hun vier zoons en dochter in de leeftijd van 17 tot 26 jaar. Er is in ieder geval één Muziekdienst die ze nooit missen: dat is de dienst in november waar we in kleine bezetting het Requiem van Fauré uitvoeren ter nagedachtenis aan onze overledenen (in november valt zowel Allerzielen (2 november) als Eeuwigheidszondag, waarop Lutheranen traditioneel hun gestorvenen gedenken). De familie van Willigen gedenkt in die dienst hun in 1999 overleden zoontje en broertje Constantijn. Constantijn was er een van een tweeling. Drie dagen voordat de tweeling Diederick en Constantijn één jaar zouden worden overleed Constantijn aan een verdrietig ongeluk thuis.

In het Reformatorisch Dagblad (interview 18 december 2021) zegt Jacobien daarover: “Ons leven maakte een haarspeldbocht. We kwamen terug van een doopdienst, de kinderen waren bij familie. Toen zagen we een ambulance voor de deur staan. We beseften onmiddellijk dat er iets heel erg mis was. Constantijn was bekneeld geraakt in een niet goed opgezet campingbedje en is een hele tijd zonder zuurstof geweest. Hij heeft nog enkele dagen geleefd, maar we wisten dat we afscheid moesten nemen. Het waren ongelooflijk zware dagen, waarin al het andere heel relatief werd. Constantijn Marten Theodoor was zijn naam. Een

Godsgeschenk (Theodoor betekent ‘door God gegeven’, TvW). Wat niet kon, werd toch mogelijk. We hebben hem terug mogen geven.”

Ik sprak met Jacobien op 10 augustus jl. over dit vreselijke verlies en wat het geloof voor haar heeft betekend.

Jacobien, dank je dat ik met je mag praten voor ons Lutherse kerkblad Opwaarts. In het Reformatorische Dagblad vertel je dat jullie, ook in die vreselijke periode van rouw om Constantijn, je altijd gedragen wisten door God de Vader. Hoe wist of ervoer je dat? Waren bijvoorbeeld bepaalde liederen of woorden uit de Bijbel voor jullie extra betekenisvol? Kun je daar iets meer over vertellen?

“Direct na het ongeluk was ik vooral in paniek. Constantijn werd naar het ziekenhuis gebracht en daar werden allerlei scans gedaan waaruit bleek dat zijn hersenen zodanig beschadigd waren door het zuurstofgebrek dat hij niet meer levensvatbaar was. Ik wist niet waar ik het zoeken moest. Je moet je voorstellen: tot kort voor de bevalling wist ik niet dat ik in verwachting was van een tweeling. Er was om allerlei redenen nog geen echo gedaan, maar ik voelde wel dat er iets vreemds aan de hand was. Toen de echo kwam zagen we twee jongetjes, heel klein. Bij de geboorte waren ze zo licht dat ze in het ziekenhuis moesten aansterken. Gelukkig waren hun longetjes goed ontwikkeld maar verder was het spannend of ze het zouden redden. Maar ze haalden het en toen ook ik hersteld was van de keizersnede kon ik met twee zoontjes naar huis: Diederick en Constantijn die samen voorspoedig opgroeiden. Hoe kan het dan dat nog geen jaar na die wonderbaarlijk geboorte en al die inspanning om de jongens in leven te houden nu één van de twee zou overlijden? Hoe kon dat? Ik kon het niet begrijpen en aan dooddoeners als “het is Gods weg” had ik helemaal niets. Ik geloofde niet dat dit Gods plan of bedoeling was, ook al weet ik ook dat het geen willekeurige wending van het lot is. Gods bedoelingen zijn niet altijd te doorgronden, ik moest accepteren dat er geen antwoorden zijn. Wij zijn, zeg ik altijd, voor de aarde gemaakt, over God en de hemel weten we weinig.”

“Maar toen veranderde er iets. In mijn paniek moest ik ineens denken aan het woord van Jezus in Johannes 14: ‘Wees niet bevreesd. Geloof in God en geloof in mij. In het huis mijns vaders zijn vele woningen’. Ineens werd ik rustig en beseft ik dat er ook voor kleine Constantijn een woning was bereid (of zoals andere vertalingen zeggen ‘een kamer’). Ik kon het overgeven. God heeft een woning voor hem, hij gaat terug naar de Vader. Dat gaf vrede. Het is zoals dat Paaslied zingt: ‘Nu jaagt de dood geen angst meer aan, want alles, alles is voldaan’. Maar natuurlijk bleef ik verdrietig. Marten en ik hebben in de loop der jaren geleerd dat verdriet heel veel vormen kan hebben. Je gaat ontdekken hoe geschakeerd rouw er uit kan zien.”

Je beschrijft hoe je Constantijn altijd blijft terugzien in zijn eeneiige broer Diederick. Je ziet in hem hoe Constantijn had kunnen worden. Is dat troostrijk of vooral pijnlijk? En hoe ervaart Diederick dit naar jouw idee?

“Het is fijn om Constantijn terug te zien in zijn opgroeiende broer. We hebben wel heel bewust de verjaardag van Diederick (4 maart) gescheiden van de sterfdag van Constantijn (3 maart), om hem niet te belasten. Maar toch draagt hij wel een bepaalde bagage mee, die indruk heb ik zeker. Eén keer liet Diederick

zich ontvallen dat hij het gevoel heeft dat hij het altijd ‘dubbel goed’ moet doen. Hij blijft altijd één van een tweeling.”

Je spreekt over dankbaarheid voor de zegeningen die God jullie na het ongeluk heeft gegeven. Bedoel je daarmee dat jullie na Floris en de tweeling nog twee zonen en een dochter mochten ontvangen? Maakt zo’n verlies de dankbaarheid voor nieuw leven dat geboren wordt in je gezin groter of dieper? Hoe uit zich dat?

We hebben op een heel confronterende manier ervaren dat leven niet vanzelfsprekend is. Maar juist omdat het leven zo kwetsbaar is, is het zo kostbaar. De dankbaarheid voor het leven dat God geeft heeft zich enorm verdiept. We zijn hier om het leven te vieren en dat doen we dan ook.

Maar is het ook niet beangstigend? Je weet nu hoe kwetsbaar en fragiel een mensenleven is, zeker een kinderleven. Waren jullie niet vaak bang en op je hoede bij de andere kinderen?

“Het is dubbel. Enerzijds horen we vrienden zeggen: ‘Het lijkt wel of jullie zo onbezorgd leven’ en in zekere zin klopt dat ook. We maken ons geen zorgen meer over futiliteiten, want we weten nu wat écht telt. We zijn heel flexibel geworden. Plannen kunnen zo maar ineens veranderen. Waarom daar moeilijk over doen? Maar tegelijkertijd ben ik van binnen wel

vaak bang, bang dat mijn kinderen iets zal overkomen. Ik wil ze daar niet mee belasten, maar het zit er altijd wel, die sluimerende angst. Dat is mijn innerlijk trauma. Daar moet ik mee leven. Het enige dat ik kan doen is die angst bij God brengen, in een gebed, in het zingen van een troostrijke psalmregel, de gedachte aan een Bijbelvers dat me ineens enorm aanspreekt.”

Wat mij in het RD-interview heel erg trof is hoe je open en eerlijk vertelt over je worsteling met je wrok en verbittering omdat het ongeluk ook te wijten was aan een (natuurlijk onbedoelde) menselijke fout. Hoe ben je toch kunnen komen tot werkelijke vergeving? Welke rol speelde je geloof daarbij?

“Marten maakte degene die het campingbedje niet goed had neergezet geen verwijten, maar innerlijk deed ik dat wel en dat gaf veel worsteling. Als ik verwijten zou maken zou dat gaan werken als een splijtzwam in de familie. Bovendien wilde ik kost wat koste niet verbitterd raken. Misschien stond ik als ‘slachtoffer’ in mijn recht met mijn verwijt, maar dat helpt niets. Marten zei: ‘Daar krijg je Constantijn niet mee terug’. Verbittering is een risico, een gevaar. Ik kies daar niet voor.”

Verbittering is als een demon die bezit van je neemt?

“Zo kun je het inderdaad zeggen. Verbittering past een mens niet die voor Gods aangezicht wil leven. God is een God van liefde en vergeving. Ik heb daarom de weg van vergeving gezocht. Ik voelde dat als mijn roeping. Het begon bij mijzelf. Eerst moest ik mijzelf kunnen vergeven, ophouden met het maken van zelfverwijt (‘je was er niet die zondag’, ‘waarom was je niet bij je kind?’). Toen ik mijzelf had kunnen vergeven was de weg open om ook naar de andere vergeving te kunnen uitspreken. Dat heeft mij heel veel bevrijding opgeleverd. Vergeving brengt verlossing. Vergeving heeft mij in ieder geval die verlossing gebracht.”

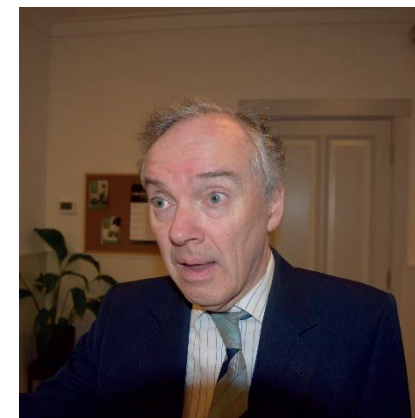
Dank je, Jacobien, voor je openhartigheid! We zien elkaar in de volgende Muziekdienst.

Theo van Willigenburg

Hommage aan Fred van de Kraats

Wie kent Fred niet? Geboren in 1953, gedoopt in de Nederlands Hervormde Kerk en later terecht gekomen in de Lutherse Kerk, waar zijn vader organist was. Hoewel de voorgaande gebeurtenissen overeenkomen in onze levens, leerden we elkaar kennen in de periode van ds. Aad Burghoorn. Catechisatie in de consistoriekamer achter de kerk en later de gespreksgroep in de pastorie aan de Daendelsweg. We liepen tegelijkertijd over van de Hervormden naar de Lutheranen op de dag waarop we belijdenis deden in de Lutherse Kerk. Fred was in alle eenvoud en bescheidenheid een muzikaal talent. Hij heeft zichzelf piano en orgel leren spelen. Autodidact heet dat. Wat Fred in zijn hoofd had zat niet ergens anders, want het aanbod dat hij kreeg om orgellessen te gaan nemen wees hij vriendelijk maar heel beslist van de hand. Hij redde het zelf wel. Een andere herinnering brengt ons naar de Salesianen van Don Bosco in Assel, waar ze naast de boerderij ook gelegenheden aanbieden waar groepen jongeren kunnen logeren. Daar gingen we met een groep jongeren vanuit de Lutherse Kerk naar toe. Voor Fred wisten we in overleg met de paters het harmonium uit hun kapel te lenen. Fred zorgde zo voor muziek. Dat deed hij ook in de kerk tijdens jeugddiensten die we destijds organiseerden. Fred ging niet altijd even makkelijk akkoord als men hem een vraag stelde. Hij speelde tijdens de huwelijksplechtigheid en -inzegening van Swanny en mij in 1978. Toen ik hem vroeg of hij “*A Trumpet Volantery*” van Jeremy Clark zou willen spelen bij binnenkomst van het bruidspaar, was zijn reactie dat hij dat stuk niet kende. Mijn vertrouwen in zijn

muzikale kennis was dermate groot dat ik ervan overtuigd was dat het wel goed zou komen. En dat kwam het. Fred speelde liederen en muziekstukken die hij niet kende gewoon door naar de melodie te luisteren. In de periode dat Krijn Hofland koster was, begon Fred aan zijn kosterloopbaan en groeide uit tot een meer dan gewaardeerd koster. Hij heeft heel wat collega-kosters zien komen en gaan. En dat gaan had meestal als oorzaak dat een collega overleed. Fred was

ook handig en had een behoorlijk goed ontwikkeld technisch inzicht gekoppeld aan de daarbij behorende vaardigheden. Of het dan om de kachels in de kerk ging of om de geluidsapparatuur, Fred wist menig probleem op te lossen. Je kon Fred ook bij mensen thuis tegenkomen om de klok even bij te stellen. Op een bepaald moment wist men vanuit het kerkkoor Fred te strikken om lid te worden van het koor. Mannenstemmen werden schaarser en vandaar dat Fred meer dan welkom was. Hij bleef lid totdat het koor zichzelf op moest heffen vanwege het teruglopend aantal leden. **“Fred wil je even achter de piano plaatsnemen?”** was

een vraag die Fred heel wat keren gesteld kreeg tijdens het koffiedrinken in de Lutherzaal. Er was dan in die week iemand van de aanwezigen jarig geweest of misschien was deze persoon zelfs op die bepaalde zondag jarig en Fred zette dan het “Lang zal ze leven” in. De koffiedrinkers vielen in en zelfs de dienstdoende kerkenraadsleden staakten dan even hun werk om vanuit de consistoriekamer even mee te galmen.

Fred legde veel contacten ook buiten de kerk. Als je wilde weten welke dominee waar stond of wie de organist daar of daar was, dan moest het gek lopen als Fred het antwoord niet wist. Hij heeft heel wat jaren orgel of piano gespeeld in diverse verzorgings- en verpleeghuizen. De Vier Dorpen, Talma Borgh, De Loohof, Het Wilhelminarusthuis en De Berkenhove. Randerode en Casa Bonita. Maar hij speelde ook tijdens bijeenkomsten van de Confessionele Vereniging.

Menig dienst hebben we zo samen beleefd. Fred was niet van de moderne communicatiemiddelen, vandaar dat je de Orde van Dienst voor de betreffende viering even bij hem langs moest brengen aan de Ampèrestraat. Samenspel met fluit, trompet, gitaar enz. kwam altijd voor elkaar. Het was Fred die zijn spel aanpaste aan de andere instrumenten. Een toontje hoger of lager: hij deed het gewoon en allemaal uit zijn hoofd. Fred was betrouwbaar en bescheiden.

Hij kwam altijd als er een afspraak was om te kosteren of te spelen. Liet de boel nooit de boel. Op zijn wijze heeft hij zijn bijdrage geleverd in de wijngaard van de Heer en dat deed hij binnen en buiten de Lutherse afdeling van deze wijngaard. Helaas is Fred ziek geworden met als gevolg dat hij een aantal zaken niet meer kan doen. Orgel- en pianospelen wordt steeds lastiger. Koster zijn is te moeilijk geworden. Van diverse taken heeft hij al afstand moeten doen. Nu ook van het kosterschap. We hebben geen afscheid van Fred genomen, maar hem wel van harte bedankt tijdens de dienst van 20 augustus. De Lutherse Kerk is Fred immers veel dank verschuldigd. Nooit heeft hij zichzelf op de borst geklopt vanwege de dingen die hij deed, maar hij deed ze wel. Dat zal

gemist worden, maar Fred hopen we nog lang te kunnen ontmoeten in de diensten op zondagmorgen. Hem wensen we alle goeds toe en heel veel kracht, sterkte en zegen voor de tijd die gaat komen. Dat de Parkinson nog een klein beetje mild voor hem mag zijn.

Ga met God en Hij zal met je zijn, jou nabij op al je wegen met zijn raad en troost en zegen.
Ga met God en Hij zal met je zijn.

Ga met God en Hij zal met je zijn: bij gevaar, in bange tijden, over jou zijn vleugels spreiden.
Ga met God en Hij zal met je zijn. Lb. 416: 1-2

Fred: Bedankt voor alles wat je hebt betekend en gedaan binnen en buiten Luthers Apeldoorn. Dat je mag blijven gaan met God, die immers belooft altijd met je te zijn.

Ruud Bloemendal

Dank je wel, Fred! Kerkdienst 20 augustus 2023

In de dienst van zondag 20 augustus hebben we Fred van de Kraats in het zonnetje gezet.

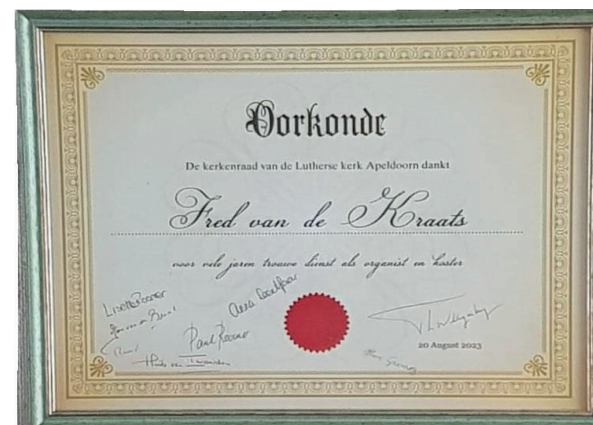
Zoveel jaren dienen in de kerk als o.a. koster/klokluider/techneut/ enz. enz.

De dienst werd geleid door Ruud Bloemendal met cantor Lisa Bunt en organist Maurits Bunt. Tijdens de dienst werd

Fred toegesproken door Paul Roomer en overhandigde een oorkonde als blijk van waardering voor zoveel jaren trouwe dienst. Ook Ruud memoreerde de vele verdiensten van Fred voor de Lutherse gemeente.

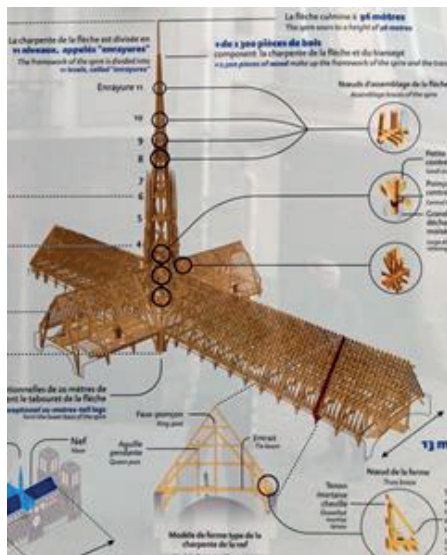

Na afloop van de dienst tijdens het koffie drinken sprak Paul namens de kerkenraad én de gemeente nogmaals woorden van dank. Dit ging vergezeld met het overhandigen van een boek aan Fred, over de geschiedenis van het Apeldoorns kanaal. Het kanaal waar Fred in vroeger jaren dichtbij woonde.

Dank
je
wel,
Fred!

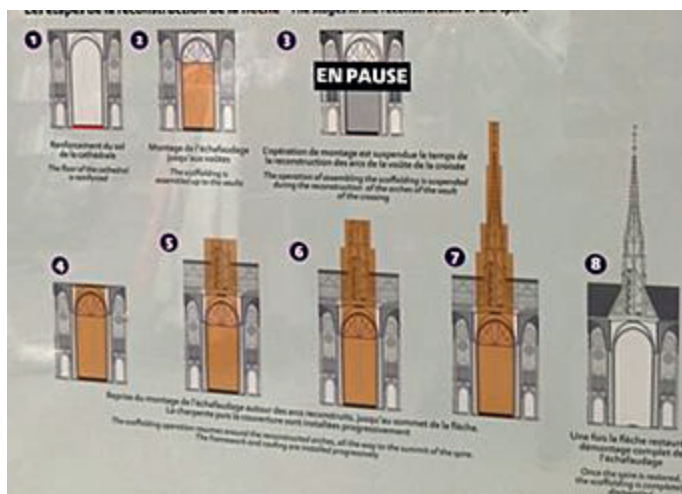
Inmiddels is men begonnen met het daadwerkelijk herstel van het dak van de Kathedraal Notre Dame, met honderden nieuwe houten binten en een nieuwe vieringtoren. Dit is het ontwerp.

Alleen al voor het aanbrengen van de enorme 80 cm brede hardhouten gebinten zijn enorme bouten nodig.

Het hout voor het dak en de toren komt uit een speciaal middeleeuws bos, net zoals de stenen uit een oude groeve worden gezaagd.

Voor de vieringtoren wordt vanaf de kerkvloer eerste een enorme houten kast ter ondersteuning van het gewelf gemaakt. Op dat gewelf rust straks de 55 meter hoge vieringtoren die uiteindelijk tot 90 meter boven de begane grond reikt.

Het schoonmaken van de met rood besmeurde gebrandschilderde ramen is een minutieus werk.

Net als het schoonmaken van de talloze beelden

Het hoofdorgel (hier van boven gezien) is geheel gedemonteerd. Elke pijp wordt schoongemaakt.

De nieuwe gebinten worden over de Seine aangevoerd met schepen die afmeren naast de Notre Dame.

Pieter Oussoren

Info van de Lutherse kerk Apeldoorn.

De website www.luthersekerkapeldoorn.nl is dé website om actuele informatie te vinden over onze kerk.

U kunt daar OPWAARTS, maar ook andere artikelen, lezen en/of downloaden.

De redactie

Kosten voor OPWAARTS

Veel mensen ontvangen **OPWAARTS** vier keer per jaar in de bus, en sinds een jaar of drie is de inhoud iets gewijzigd. Er is een andere drukker gekomen, en de inhoud is wat strakker gerubriceerd. Ook worden er meer foto's geplaatst, oude en nieuwe.

Zoals u kunt begrijpen zijn hieraan kosten verbonden. Wij vragen u hierom dringend een bijdrage van **25 euro per jaar** over te maken op rekening **NL93ABNA0531127818** t.n.v. kerkrentmeesters Evan. Lutherse kerk Apeldoorn o.v.v. bijdrage OPWAARTS.

Vriendelijk dank voor uw gulle medewerking.

Informatie uit de PKN en Classis Gld. Zuid & Oost

De lutherse gemeente Apeldoorn vormt een combinatie met de Lutherse gemeenten van Arnhem en Zutphen en maakt als zodanig deel uit van de Classis Gelderland Zuid en Oost van de Protestantse Kerk Nederland (PKN). AZA en Luthers Culemborg worden ingaande december 2021 vertegenwoordigd door Mw. Hanneke van Witzenburg, diaken te Culemborg.

De kerkenraad

INSTUIF

Voor de (tijdelijke) vluchtelingen in het AZC Apeldoorn, vluchtelingen uit de Oekraïne en belangstellende inwoners uit Apeldoorn organiseren we een maandelijkse instuif in de doopsgezinde kerk. Kinderen met hun ouders zijn ook van harte welkom. Tijdens deze bijeenkomst is er gelegenheid om bij een kopje thee of koffie en wat lekkers gezellig met elkaar te praten. Ook bedenken we er iedere maand een leuke creatieve activiteit bij.

De volgende instuiven zijn op zaterdag

De instuif wordt georganiseerd door Wim van der Schee en AnneJet Bennink.

Doe je mee?

Graag aanmelden bij AnneJet Bennink per email ajbennink@hotmail.com of telefoon 06-13740856.

De Groene Hoed "beweegt weer"

Zie het actuele programma op de website van De Groene Hoed. Ook ligt de activiteiten brochure in de kerk.

Historische Lutherbijbels

Precies vijfhonderd jaar geleden verschenen de eerste zogenaamde Lutherbijbels in het Nederlands. Twee exemplaren uit de collectie van het Lutherseminarie liggen voor het eerst tentoongesteld in het Luther Museum in Amsterdam. Wie denkt dat we tegenwoordig in een tijd leven waarin alle snel gaat, verkijkt zich op het verleden, stelt Tonko Grever, kwartiermaker van het Luthermuseum. Het nieuws – in dit geval een Bijbelvertaling – werd ook in de

zestiende eeuw al razendsnel verspreid.

„Het gaat om twee verschillende exemplaren. De eerste is vervaardigd door drukker Adriaen van Berghen in Antwerpen. De tweede Bijbel werd gedrukt door Doen Pietersoen in Amsterdam, een bekende Amsterdamse drukker die zijn bekendheid vooral dankte aan het vervaardigen van Bijbeledities. Beide vertalingen zijn eerste drukken en mede daarom uniek.”

Wat maakt deze Bijbels zo uniek?

„Om te beginnen zien ze er erg mooi uit doordat er bijvoorbeeld versieringen in de kantlijn staan. Het zijn kleine Bijbels, van zo’n 15 bij 10 centimeter groot. Ze zijn duidelijk bedoeld voor thuisgebruik. Dat was ook precies waarvoor Luther de Bijbel in de landstaal wilde vertalen: zodat de gewone mensen het Woord van God konden lezen. Extra speciaal is het feit dat beide Bijbels uit het jaar 1523 stammen.”

Afgezien van het feit dat ze dan precies 500 jaar oud zijn, wat maakt dát dan zo bijzonder?

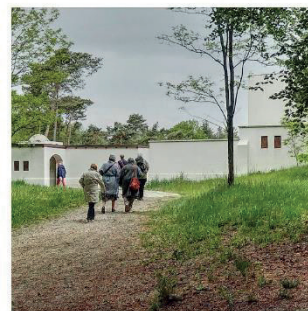
„Dat heeft te maken met de geschiedenis van het ontstaan van de Bijbelvertaling. Luther moest in 1521 voor de Rijksdag in Worms verschijnen om onder meer verantwoording af te leggen van de door hem geschreven 95 stellingen. Op de terugweg van Worms naar Wittenberg werd de reformator door vrienden in het diepste geheim ‘ontvoerd’ naar kasteel de Wartburg bij Eisenach. Luther heeft daar in korte tijd het Nieuwe Testament vanuit het Grieks in het Duits vertaald. Deze vertaling kwam in het jaar 1522 in Duitsland uit. Amper een jaar later, in 1523, verschijnt er dan al een Nederlandse vertaling, nota bene bij twee verschillende drukkers, die waarschijnlijk daarvoor vertalers aan het werk zetten. We denken wel eens dat we nu in een tijd leven waarin alles snel gaat, maar dat gold ook voor die tijd.”

De twee Lutherbijbels zijn nog tot en met 24 september te zien in het Luther Museum aan de Keizersgracht in Amsterdam, gelijktijdig met de tentoonstelling “Luther en de wereld”.

Wie meer wil weten over de Bijbels kan ook luisteren naar de podcast met August den Hollander, hoogleraar religieus erfgoed aan de Vrije Universiteit van Amsterdam: podcast op luthermuseum.nl.

Bron: RD 23- augustus 2023 – Bastiaan van Soest

Op de valreep

Op 24 mei vond het uitstapje plaats naar het Museumpark Oriëntalis & Titus Brandsma Memorial, Nijmegen. Wederom een geslaagde excursie.

Gedicht

Als antwoord

Vanwege de stilte die vrede is
vanwege de adem
dat wonderlijke gewone
vanwege de Stem die mij schept
tot een ruisen van leven
een wel: zie hier ben ik
Besta ik als antwoord
nu en voorgoed.

Inge Lievaart uit ‘een werkplaats van leven’

COLOFON

Kerkgebouw	Prof. Röntgenstraat 9	7311 AM	Apeldoorn	
Website:	Evangelisch-Lutherse Gemeente Apeldoorn www.luthersekerkapeldoorn.nl			
Predikant	Vacant			
Pastoraal medewerker				
hr. G.R. Bloemendal	Moerbosch 15	7323 BZ	Apeldoorn	055-3121603
Pastoraal meldpunt	bij ziekte, ziekenhuisopname, overlijden: hr. G.R. Bloemendal bij verhuizing etc.: het secretariaat			
Alg. contactadres	Prof. Röntgenstraat 9	7311 AM	Apeldoorn	
mw. A. Leentfaar	Boterbloem 88	7322 GZ	Apeldoorn	06-10684138
	email: annaleentfaar.1@kpnmail.nl			
Voorzitter kerkenraad				
hr. T. v. Willigenburg	Oudegracht 291	3511 PA	Utrecht	06-33912948
	email: vanwilligenburg@kantacademy.nl			
Secretariaat kerkenraad				
hr. M. Groeneweg	p/a Prof. Röntgenstraat 9	7311 AM	Apeldoorn	06-15063209
	email: elgapeldoorn@gmail.com			
Ouderlingen				
hr. M. Groeneweg	van Roekelweg 83	7335 HC	Apeldoorn	06-15063209
hr. P.J. Roomer	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-53380581
hr. J. Mechelsen	Symfoniestraat 19	7323 KS	Apeldoorn	06-45195479
	email: j.mechelsen1@kpnplanet.nl			
hr. T. v. Willigenburg	Oudegracht 291	3511 PA	Utrecht	06-33912948
Diakenen				
mw. L.M. Roomer-van der Laan	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-21526405
	email: roomerlisette@gmail.com			
	ABN-AMRO rekening NL38ABNA0540610364 t.n.v. Diaconie Evang. Lutherse kerk Apeldoorn			
Vacature				
Kerkrentmeesters				
hr. P.J. Roomer	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-53380581
Financiën – verhuur - groot onderhoud	email: paul@roomerremix.nl ABN-AMRO rekening NL93ABNA0531127818 t.n.v. Kerkrentmeesters Evang. Lutherse Kerk Apeldoorn			
hr. J. Mechelsen	Symfoniestraat 19	7323 KS	Apeldoorn	06-45195479
Ledenadministratie				
hr. T.v. Willigenburg	Oudegracht 291	3511 PA	Utrecht	06-33912948
Cantors				
hr. T. v. Willigenburg	Oudegracht 291	3511 PA	Utrecht	06-33912948
	email: vanwilligenburg@kantacademy.nl			
hr. E. Brasz	Ordermolenweg 62	7312SL	Apeldoorn	06-41030575
	email: e.brasz@gmail.com			
mw. L. Bunt	Krommedijk 35a	7381 BT	Klarenbeek	06-49496333
	email: info@lisabunt.nl			

Organisten

hr. D. Zwart	1e Weerseweg 71	7412 WP	Deventer	0570-567828
	email: dirkzwart@jak.nl			
hr. M. Bunt	Krommedijk 35a	7381 BT	Klarenbeek	06-81780474
	email: info@mauritsbunt.nl			

Preekrooster

mw. A. Leentfaar	Boterbloem 88	7322 GZ	Apeldoorn	06-10684138
------------------	---------------	---------	-----------	-------------

Kosters

hr. H.C. van Iwaarden	Minervalaan 59	7321 DP	Apeldoorn	06-57471933
hr. F. van de Kraats	Ampèrestraat 42	7315 KS	Apeldoorn	055-5212140
hr. E. Brasz	Ordermolenweg 62	7312SL	Apeldoorn	06-41030575

Verzorging bloemen altaartafel

mw. M.M.M. Delsman	Sterrenlaan 14	7314 KJ	Apeldoorn	055-3550077
--------------------	----------------	---------	-----------	-------------

Organisatie Luthersoos / De Groene Hoed

mw. M.M.M. Delsman	Sterrenlaan 14	7314 KJ	Apeldoorn	055-3550077
--------------------	----------------	---------	-----------	-------------

Wekelijkse nieuwsbrief "Rondje langs de velden".

mw. A. Leentfaar	Boterbloem 88	7322 GZ	Apeldoorn	06-10684138
Aan-/afmelden bij: annaleentfaar.1@kpnmail.nl				

Redactie Opwaarts

hr. J.N. van de Braak	Loolaan 392	7315 AD	Apeldoorn	055-5769323
hr. H.C. van Iwaarden	Minervalaan 59	7321 DP	Apeldoorn	06-57471933
	email: huib.v.iwaarden@gmail.com			

Om het adressenbestand in orde te kunnen houden gelieve u uw mutaties, zoals verhuizingen, geboorte of overlijden door te geven (liefst schriftelijk) aan de secretaris van de kerkenraad, p/a Röntgenstraat 9, 7311 AM Apeldoorn.
Of per email: elgapeldoorn@gmail.com)

ANBI gegevens: Gemeente 82411 3792 - Kvk 76441520 / Diaconie 82411 3809 - Kvk 764401636

De Evangelisch-Lutherse Gemeente te Apeldoorn en haar diaconie zijn *Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI)* op grond van een groepsbeschikking die door de belastingdienst is afgegeven aan de Protestantse Kerk in Nederland. Vanaf 1 januari 2016 worden de vereiste ANBI-gegevens gepubliceerd op www.luthersekerkapeldoorn.nl. Deze informatie is op aanvraag ook beschikbaar via de kerkrentmeesters en diakenen.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) : Binnen de standaarden van de AVG blijft er ruimte om plaatselijk kerkenwerk als "gerechtvaardigde activiteiten" uit te voeren en in dat kader als gemeente en diaconie persoonsgegevens te verwerken. Deze gegevens worden niet gedeeld met derden.

Zie ook het artikel in Opwaarts, jaargang nr. 97, nr. 3.

Druk: >totdrukwerk

Antillen 11, 7333PE Apeldoorn 055-533 77 22

Bezorging: **SMN POST**, Laan van Westenenk 94 7336 AZ - Apeldoorn

Verschijnt 4 maal per jaar

Indien onbestelbaar, svp retour aan:

Prof. Röntgenstraat 9
7311AM APELDOORN